

Η χρήση των ΤΠΕ στο πλαίσιο των Ομίλων ενδιαφέροντος: το παράδειγμα των Ομίλων Λογοτεχνίας

Δώρα Μέντη¹, Βαρβάρα Ρούσου²

¹Δρ. Νεοελληνικής Φιλολογίας, Πρότυπο Πειραματικό Γυμνάσιο Ευαγγελικής Σχολής
Σμύρνης, doramenti968@gmail.com

²Δρ. Νεοελληνικής Φιλολογίας Πρότυπο Πειραματικό Γενικό Λύκειο Ηρακλείου,
broussgr@yahoo.gr

Περίληψη

Οι Όμιλοι ενδιαφερόντων είναι ένας νέος θεσμός που αφορά πρωτίστως τα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία. Στην παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζεται η διασύνδεση των Ομίλων Λογοτεχνίας και δημιουργικής γραφής δύο σχολείων –του Πρότυπου Πειραματικού Γυμνασίου Ευαγγελικής Σχολής [Νέας] Σμύρνης και του Πρότυπου Πειραματικού Γενικού Λυκείου Ηρακλείου– και η μεταξύ τους συνεργασία με τη χρήση του διαδικτύου - wikispaces.com και skype-. Τα συγκεκριμένα εργαλεία διευκόλυναν τη διασχολική συνεργασία προάγοντας τη φιλιαναγνωσία και την ανταλλαγή απόψεων τόσο για τα λογοτεχνικά κείμενα που διάβασαν όσο και για εκείνα που παρήγαγαν οι μαθητές, καθώς και για άλλες δραστηριότητες. Συγκεκριμένα, οι μαθητές αναρτούσαν τις διάφορες δράσεις και τα κείμενα της δημιουργικής τους γραφής στην κοινή σελίδα των Ομίλων στο wiki. Στα πλαίσια αυτής της επικοινωνίας το διαδίκτυο λειτούργησε σαν εργαλείο κριτικού και δημιουργικού λόγου. Διευρύνθηκε έτσι ο κριτικός προβληματισμός γύρω από την αναγνωστική πρόσληψη των λογοτεχνικών έργων ενώ παράλληλα η χρήση επεξεργαστή κειμένου σε συνδυασμό με την ανταλλαγή απόψεων στον τομέα της δημιουργικής γραφής στο wiki ανανέωσε το ενδιαφέρον των μαθητών και εμπλούτισε τη μορφή και το περιεχόμενο των κειμένων τους.

Λέξεις κλειδιά: όμιλοι, λογοτεχνία, wiki

1. Εισαγωγή

Με την παρούσα ανακοίνωση δεν παρουσιάζουμε μια διδακτική πρόταση βασισμένη σε συγκεκριμένο λογισμικό ή σε κάποιο διδακτικό σενάριο αλλά επιχειρούμε να αναδείξουμε το συνδυασμό των ΤΠΕ με τη λογοτεχνία, με έμφαση στην παραγωγή λόγου και στην καλλιέργεια της συγγραφικής έκφρασης. Παρέχουμε κατά κύριο λόγο ένα συνδυαστικό παράδειγμα όπου με τη βοήθεια της τεχνολογίας α) τονώνεται η

Α. Λαδιάς, Α. Μικρόπουλος, Χ. Παναγιωτακόπουλος, Φ. Παρασκευά, Π. Πιντέλας, Π. Πολίτης, Σ. Ρετάλης, Δ. Σάμψων, Ν. Φαγαντίδης, Α. Χαλκίδης (επιμ.), Πρακτικά Εργασιών 3^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου «Ένταξη των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία» της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης ΤΠΕ στην Εκπαίδευση (ΕΠΠΕ), Τμήμα Ψηφιακών Συστημάτων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Πειραιάς, 10-12 Μαΐου 2013

δημιουργικότητα, η αυτενέργεια και ο διάλογος των μαθητών πέραν του σχολείου και β) ενισχύεται η διασχολική συνεργασία σε θέματα κοινού ενδιαφέροντος πρωτίστως των μαθητών και δευτερευόντως και των καθηγητών.

Είναι γνωστό ότι η χρήση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση έχει ως στόχο την αναβάθμιση της μαθησιακής διαδικασίας με νέα εργαλεία αυξημένων δυνατοτήτων (Ιωάννου & Φερεντίνος, 2007). Γίνεται έτσι ευκολότερη η εφαρμογή παιδαγωγικών αρχών όπως η αρχή της αυτενέργειας, της εγγύτητας στη ζωή, η καλλιέργεια της κριτικής και διαλεκτικής ικανότητας, αρχές που βρίσκονται σε στενή σχέση με τη διδασκαλία του μαθήματος της λογοτεχνίας. Επομένως, κρίνεται σκόπιμος αλλά και αναγκαίος ο συνδυασμός λογοτεχνία-ΤΠΕ για την επίτευξη σκοπών που συνδέονται με τη διδασκαλία της λογοτεχνίας. Εξάλλου στις Οδηγίες για τη διδασκαλία της Λογοτεχνίας ενθαρρύνεται η πρόσκληση κάποιου συγγραφέα, η μελέτη ολόκληρου λογοτεχνικού έργου, η παραγωγή πρωτότυπου λογοτεχνικού λόγου, αλλά και η αξιοποίηση των διαφόρων μέσων της σύγχρονης τεχνολογίας (Οδηγίες για τη διδασκαλία φιλολογικών μαθημάτων, 2010:158).

2. Οι όροι

Αρχικά ως αποσαφηνίσουμε ορισμένους όρους του παραδείγματος που θα παρουσιάσουμε, γύρω από το θεσμό και τη λειτουργία των Ομίλων. Ο θεσμός των Ομίλων ενδιαφέροντος είναι νέος (ΦΕΚ 118-2011 Ν. 3966 άρθρο 36) και έχει σημείο εκκίνησης αποτελούν τα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία. Με βάση αυτά συγκροτούνται ομάδες μαθητών στις οποίες μπορούν να συμμετέχουν μαθητές και από άλλα σχολεία της περιοχής με γνώμονα το κοινό ενδιαφέρον, εν προκειμένω τη μελέτη λογοτεχνικών έργων και την παραγωγή γραπτού λόγου (δημιουργική γραφή, βιβλιοπαρουσίαση, βιβλιοκριτική).

Πρωταρχικός στόχος του Ομίλου, που συνδέεται άμεσα με τα ζητούμενα στο μάθημα της λογοτεχνίας, είναι η παραγωγή πρωτότυπου προφορικού και γραπτού λόγου, πέρα από τον αποστεγνωμένο λόγο των εκθέσεων, με τη γόνιμη επενέργεια τόσο της γλωσσικής ποικιλίας όσο και των λογοτεχνικών συμβάσεων. Οι συμβάσεις αυτές είναι αντικείμενο συζήτησης και άσκησης των μαθητών, οι οποίοι μαθαίνουν όχι μόνο να τις αναγνωρίζουν και να τις τηρούν αλλά και να τις ανατρέπουν. Ενθαρρύνοντας τη δημιουργική γραφή των μαθητών δεν επιδιώκουμε να δημιουργήσουμε συγγραφείς, όπως συμβαίνει στα γνωστά εργαστήρια ενηλίκων, στόχος μας είναι περισσότερο να μυήσουμε τους μαθητές στην ποικιλομορφία του λογοτεχνικού λόγου μέσα από την αναφορά στην έννοια και τα κριτήρια της «λογοτεχνικότητας». Στο πλαίσιο των Ομίλων μας η καινοτομία της δημιουργικής γραφής συνδυάζεται με τη χρήση ΤΠΕ δημιουργώντας ένα διπλά ελκυστικό πακέτο για μαθητές με ενδιαφέρον για τη λογοτεχνία. (Νικολαΐδου, 2012; Καραγιάννης, 2011; Σουλιώτης, 2012). Χάρη σε αυτόν το συνδυασμό οι συνιστώσες των δύο

ομάδων μας αρχικά επιμερίζονται με βάση τα κύρια ενδιαφέροντα και τις δεξιότητές τους, ενώ στη συνέχεια συλλειτουργούν ουσιαστικά σε τρεις κατευθύνσεις: ανάγνωση λογοτεχνίας, άσκηση στο γραπτό λόγο και ελεύθερη λογοτεχνική έκφραση.

Απόλυτα συναφής με το αντικείμενο των Ομίλων μας είναι ο όρος φιλιαναγνωσία και, ειδικότερα, η σύνδεσή του με τη λογοτεχνία. Σχετικά με την ύπαρξη και τη σκοπιμότητα της φιλιαναγνωσίας θα αρκεστούμε να αναφέρουμε τις πολλαπλές προσπάθειες του Υπουργείου Παιδείας και του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου.

Επίσης, θα πρέπει να τονιστεί ότι η φιλιαναγνωσία αποτελεί έναν από τους στόχους της διδασκαλίας της λογοτεχνίας στο σύγχρονο σχολείο: «Η δημιουργία ενός «έθνους αναγνωστών». Στην Ελλάδα η κρίσιμη μάζα των αναγνωστών είναι πολύ μικρή και το μάθημα της λογοτεχνίας μπορεί να βοηθήσει στην προώθηση της φιλιαναγνωσίας» και «ο θεμέλιος λίθος του μαθήματος της λογοτεχνίας είναι η ανάγνωση... η επιθυμία για ανάγνωση μεταδίδεται μέσω των ανθρώπινων σχέσεων». (ΦΕΚ 1562/2011 αρ. 70001/Γ2). Υιοθετώντας αυτήν τη στρατηγική σημασία του όρου και συνυπολογίζοντας το γεγονός ότι σήμερα οι ανθρώπινες σχέσεις ανάμεσα στους νέους αναπτύσσονται συχνά μέσω διαδικτύου και κοινωνικών δικτύων, αποφασίσαμε να συνδυάσουμε την εκ του σύνεγγυς σχολική με την εξ αποστάσεως επικοινωνία τους, με επιλεγμένο σύνδεσμο τη λογοτεχνική γραφή. Ευελπιστούμε έτσι να δημιουργήσουμε μια διαδικτυακή αναγνωστική κοινότητα που θα αξιοποιεί την τεχνολογία και θα προάγει τη δημιουργική γραφή, διευρύνοντας κατά πολύ τόσο τη μορφή όσο και το περιεχόμενο των κύριων σχολικών δραστηριοτήτων.

Βέβαια, συνδετικός κρίκος όλων των παραπάνω όρων είναι η παράμετρος της χρήσης των ΤΠΕ η οποία αποτελεί και τη βασική προϋπόθεση για την πραγμάτωση των στόχων της δράσης και συλλειτουργίας των Ομίλων.

Σχετικά με τον δεύτερο και κύριο για τη δράση μας όρο, τη λογοτεχνία, η ποικιλία απόψεων και θέσεων για τον ορισμό, τον πολλαπλό ρόλο και, κυρίως, για τη σχέση της με την τεχνολογία, αποτελούν οπωσδήποτε ένα πολύ ενδιαφέρον θέμα για διερεύνηση που αξίζει να μας απασχολήσει ειδικότερα σε μιαν άλλη ανακοίνωση. Πέραν από τους υποστηρικτές της σχέσης που μπορεί να αναπτυχθεί ανάμεσα στη λογοτεχνία και τις ΤΠΕ υπάρχουν φυσικά οι επικριτές και οι σκεπτικιστές μεταξύ των μάχιμων φιλολόγων (Γιακουμάτου, 2002). Ο συνδυασμός των παραπάνω με τις ΤΠΕ, σύμφωνα με το σκεπτικό που ήδη περιγράψαμε, μας φάνηκε ιδεώδης, καθώς επέτρεπε τον πειραματισμό ανάμεσα σε μαθητές-αναγνώστες με αρκετά διαφορετικό μαθησιακό υπόβαθρο (Γυμνάσιο-Λύκειο) και κοινωνικές-τοπικές προσλαμβάνουσες (Νέα Σμύρνη-Ηράκλειο Κρήτης).

3. Οι στόχοι

Οι στόχοι που τέθηκαν στη διάρκεια της συνεργασίας ανάμεσα στους δύο Ομίλους εκτείνονται τόσο στο πεδίο της αναγνωστικής σχέσης με τη λογοτεχνία όσο και στο πεδίο χρήσης των ΤΠΕ από τους μαθητές. Συγκεκριμένα:

- Η καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας
- Η ανασύσταση της σχολικής τάξης ως μιας κοινότητας αναγνωστών, σύμφωνα με τις οδηγίες για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας (ΦΕΚ 1562/2011 αρ. 70001/Γ2).
- Η μεταφορά της εμπειρίας των μαθητών του Ομίλου στη σχολική τάξη και επομένως η σταδιακή αλλαγή της στάσης των μαθητών απέναντι στη λογοτεχνία.
- Η χρήση της τεχνολογίας και του διαδικτύου για σκοπούς ψυχαγωγικούς και εκπαιδευτικούς.
- Η διάδραση και επικοινωνία μαθητών από διαφορετικές περιοχές με όχημα το διαδίκτυο και τη λογοτεχνική ανάγνωση.

Αν και το εκπαιδευτικό πλαίσιο και η λειτουργία του Ομίλου υπερβαίνουν τα όρια της σχολικής τάξης, ο Όμιλος συνδέεται στενά και αλληλεπιδρά σε αυτήν. Συγκεκριμένα, οι μαθητές του Ομίλου ως πυρήνας ενδιαφέροντος για τη λογοτεχνία τόσο με την καθημερινή επικοινωνία όσο και με τη χρήση του διαδικτύου μεταφέρουν την εμπειρία τους στις τάξεις τους, κινώντας το ενδιαφέρον ως επί το πλείστον σχετικά με το είδος της ανάγνωσης και της γραφής που αναπτύσσεται στην πλατφόρμα wiki. Με την ενεργοποίηση αυτού του ενδιαφέροντος παρατηρήσαμε ότι αναδεικνύεται η γονιμότητα του συνδυασμού Λογοτεχνίας και ΤΠΕ.

Ακόμη, μέσα από τη δυνατότητα αλληλεπίδρασης ανάμεσα στους μαθητές, που ενεργούν με τη διπλή ιδιότητα του αναγνώστη και του συγγραφέα, και σχολιασμού των κειμένων, επηρεάζεται η πρόσληψη και αναδεικνύεται η πολλαπλότητα και ο παιγνιώδης χαρακτήρας του λογοτεχνικού κειμένου (Νικολαΐδου, 2009:83). Επιδιωκόμενος στόχος είναι να καταφανεί εν τη γενέσει της η εμφάνιση μιας νέας λογοτεχνικής πραγματικότητας η οποία σε συγχρονική διάσταση (Bolter, 2006: 215) συναιρεί ανάγνωση και γραφή (από τις αναγνώσεις κειμένων οι μαθητές προχωρούν στη συγγραφή), και αντίστροφα, γραφή και ανάγνωση (οι μαθητές ως συγγραφείς δέχονται την κριτική και επηρεάζονται από τις αναγνωστικές παρεμβάσεις).

Πιο συγκεκριμένα, σχετικά με την ανάγνωση της λογοτεχνίας μπορεί να σημειωθεί μια τριπλή επενέργεια, καθώς οι προτάσεις των ίδιων των μαθητών διασταυρώνονται με την οπτική των καθηγητών και, κυρίως, με τις απόψεις γνωστών συγγραφέων τους οποίους οι μαθητές των Ομίλων γνωρίζουν από κοντά, συζητούν μαζί τους και στη συνέχεια αναρτούν το περιεχόμενο των συνομιλιών αυτών στο wiki. Σχετικά πάλι με τη συγγραφή, μέσα από την ανάρτηση έργων των μαθητών καλλιεργείται μια νέα αναγνωστική συνείδηση και στρατηγική η οποία προάγει την επικοινωνία και τη

δημιουργικότητα χάρη στην ενεργή εμπλοκή των αναγνωστών στους πειραματισμούς των συγγραφέων (Γιακουμάτου Τ.,2002).

Η τεχνολογία είναι το κύριο εξωσχολικό μέσο επικοινωνίας και δημιουργίας, μέσο που βρίσκεται στη διάθεση των μαθητών σε οποιαδήποτε στιγμή, διευρύνοντας το χρόνο επικοινωνίας τόσο με άλλους μαθητές όσο και με τους καθηγητές. Σε αυτόν τον διευρυμένο χρόνο οι καθηγητές δεν είναι πια ο συνηθισμένος συνδεδεμένος κρίκος της επικοινωνίας, είναι εκείνοι που ενθαρρύνουν τη συμμετοχή και τη συνεργασία των μαθητών, συμμετέχοντας ισότιμα στις συζητήσεις και κρατώντας το ρόλο του διαμεσολαβητή και εμπνευστή (Ίδρυμα Μελετών Λαμπράκη, 2001: 94).

Εξάλλου, η πρακτική της δημοσιοποίησης των εργασιών στην κοινότητα μάθησης, στην πλατφόρμα wiki, δεν αναγνωρίζει μόνο τον ενεργό ρόλο των μαθητών στην όλη διαδικασία (Νικολαΐδου & Γιακουμάτου, 2001) αλλά ενισχύει την ανάπτυξη εσωτερικών κινήτρων. Ένα βασικό κίνητρο είναι η δημοσιοποίηση την οποία οι έφηβοι μαθητές αντιμετωπίζουν αρχικά με σκεπτικισμό και αιδημοσύνη ενώ στη συνέχεια ξεπερνούν τις αναστολές, ανταποκρίνονται στην πρόκληση και επιδιώκουν την έκθεσή τους στην κριτική ματιά συμμαθητών και καθηγητών. Η πρόκληση μάλιστα παρουσιάζει ασφαλώς μεγαλύτερο ενδιαφέρον και λειτουργεί σαν δέλεαρ για τους νεαρούς επίδοξους συγγραφείς, όταν ο κύκλος των αναγνωστών διευρύνεται, με την προσθήκη των παιδιών του άλλου Ομίλου ή με τα σχόλια των συγγραφέων. Μέσα από αυτές τις παρεμβάσεις συχνά προκύπτουν διορθώσεις, προβάλλεται ο προβληματισμός επί των λογοτεχνικών συμβάσεων και γίνεται αντιληπτή η ρευστότητα του ψηφιακού κειμένου. Επομένως, οι μαθητές σταδιακά όχι μόνον δημοσιεύουν τα έργα τους εκθέτοντάς τα στην κρίση των συμμαθητών τους αλλά και δημοσιοποιούν τις σκέψεις τους γύρω από τις δραστηριότητες των Ομίλων και τις λογοτεχνικές αναγνώσεις τους. Τηρούν δηλαδή ένα άτυπο «ημερολόγιο» της μαθητικής τους δράσης, γνωρίζοντας ότι το δίκτυο των Ομίλων στο wiki, δηλαδή η αναγνωστική τους κοινότητα, είναι κλειστή και προστατεύονται από την έκθεσή τους σε οποιοδήποτε άλλο βλέμμα. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται από τη μια μεριά απελευθέρωση της επικοινωνιακής έκφρασης και από την άλλη η συναισθηματική εμπλοκή των μαθητών στο φαινόμενο της λογοτεχνικής δημιουργίας, εμπλοκή που εύκολα μπορεί να επεκταθεί και στην ανάγνωση.

Έτσι, ένας κύριος στόχος της χρήσης ΤΠΕ επιτυγχάνεται: η δράση και η διάδραση των μαθητών. Συγκεκριμένα καλλιεργούνται μεταγνωστικές ικανότητες των μαθητών όπως ο αναστοχασμός, η αυτό- και ετερο-αξιολόγηση (η κριτική ικανότητα), ο κριτικός και κοινωνικός γραμματισμός. Τέλος, επιτυγχάνεται το προφανές, δηλαδή η καλλιέργεια του ψηφιακού γραμματισμού και μάλιστα στο πλαίσιο μιας δραστηριότητας γλωσσικού κυρίως χαρακτήρα όπως είναι η ανάγνωση και παραγωγή γραπτών κειμένων. Οι μαθητές με αυτόν τον τρόπο επαναπροσδιορίζουν το ρόλο της τεχνολογίας στην παραγωγή του προσωπικού τους λόγου.

Ένας από τους υψηλότερους στόχους των Ομίλων μέσω του wiki τους είναι η δημιουργία υπερκειμένου. Για τους μαθητές μας το υπερκείμενο αποτελεί, συχνά εν αγνοία τους, μια συνηθισμένη πρακτική στο διαδίκτυο τόσο για τη συγκέντρωση πληροφοριών για τις εργασίες τους όσο και για τη διασκέδασή τους. Μια τέτοια δραστηριότητα αποτέλεσε ένα διακύβευμα μεταξύ των μαθητών των Ομίλων με σκοπό την από κοινού δημιουργία ενός υπερκειμένου με ανοιχτό τέλος, το οποίο θα συνδύαζε τις δυνατότητες μη γραμμικής ανάγνωσης και επέμβασης τόσο των πολλών δημιουργών όσο, κυρίως, των αναγνωστών του. Η δράση αυτή ανταποκρινόταν και στους στόχους της δημιουργικής γραφής που καλλιεργήσαμε στους Ομίλους. Το ελκυστικό για τους μαθητές στην προκειμένη περίπτωση ήταν η ανάδειξη μιας άλλης πλευράς τόσο της λογοτεχνίας όσο και της τεχνολογίας. Χάρη στη διπλή αυτή εξοικείωσή τους με το διαδίκτυο και τη λογοτεχνία οι μαθητές ανακάλυψαν νέους τρόπους ανάγνωσης και συγγραφής και ένα νέο λογοτεχνικό είδος, την υπερλογοτεχνία (Νικολαΐδου, 2009 ; Γιακουμάτου, 2002) και το χώρο της κυβερνολογοτεχνίας (Δημητρούλια, 2006). Στη δράση αυτή ακολουθήσαμε τα δεδομένα σύγχρονων λογοτεχνικών θεωριών επιχειρώντας να τοποθετήσουμε το μαθητή στη θέση όχι μόνον του δημιουργικού αναγνώστη αλλά και του δυναμικού δημιουργού. Θεωρήσαμε ότι «Ο μύθος τροφοδοτεί τη φαντασία του κάθε μαθητή-αναγνώστη και η κατά επίπεδα ή σκηνές ανάγνωση ενεργοποιεί τη διάθεση για παιχνίδι ρόλων, μυθοπλασία, εκμετάλλευση της κοινωνικής εμπειρίας, συμπλήρωση κειμένου, δημιουργία άλλων κειμένων» (Σπανός, 2001: 197).

4. Εργαλεία ΤΠΕ και η χρήση τους από τους μαθητές

Όπως προαναφέραμε τα τεχνολογικά μέσα που χρησιμοποιήσαμε είναι το διαδίκτυο γενικά, το wikispaces, το skype και ο διαδραστικός πίνακας. Συγκεκριμένα:

Το διαδίκτυο χρησιμοποιήθηκε ως γενική πηγή πληροφοριών για τους συγγραφείς και τα έργα που μελετήσαμε. Δύο επιπλέον έρευνες πραγματοποιήθηκαν από μερικούς μαθητές του λυκειακού Ομίλου και από μια μικρή ομάδα μαθητών του γυμνασιακού Ομίλου.

Το wiki χρησιμοποιήθηκε ως ασύγχρονη επικοινωνία, ως χώρος κοινής έκφρασης των μαθητών των Ομίλων. Πρόκειται για μια κοινότητα μάθησης όπου στόχος είναι να τεθεί σε δημόσια κρίση –στο πλαίσιο της κοινότητας- η αυτοέκφραση των μαθητών, δηλαδή τα κείμενά τους. Μέσω του wiki αυτού έγινε δυνατή η σύνδεση μαθητών από διαφορετικές περιοχές που συμμετείχαν σε Ομίλους κοινού ενδιαφέροντος. Η περιορισμένη χωροχρονικά επικοινωνία ενός Ομίλου διευρύνθηκε δυναμικά με αυτόν τον τρόπο. Μόνη απαίτηση του συστήματος υπήρξε η εγγραφή ως μέλους. Παρότι πρόκειται για έναν τύπο write wiki δεν παρέχει σε οποιονδήποτε τη δυνατότητα συμμετοχής ή κριτικής επί των κειμένων έτσι ώστε να διασφαλίζονται οι ανήλικοι μαθητές από μια σειρά κινδύνων που ελλοχεύουν στο διαδίκτυο. Το wiki

μας έδωσε τη δυνατότητα να δημιουργήσουμε ένα blog στο οποίο αναρτήσαμε εκτός από τα μαθητικά κείμενα μια σειρά από προϊόντα και των δύο Ομίλων: αναγνωστικές προτάσεις, βιβλιοπαρουσιάσεις, συνεντεύξεις συγγραφέων, φωτογραφίες από εκδηλώσεις, με σκοπό οι δράσεις αυτές να αποτελέσουν αφετηρία και ευκαιρία ανάπτυξης διαλόγου ανάμεσα στα μέλη των Ομίλων (Νικολαΐδου, 2009: 123).

Το skype χρησιμοποιήθηκε ως σύγχρονη επικοινωνία, για τις συζητήσεις τόσο μεταξύ των μαθητών των Ομίλων όσο και με λογοτέχνες. Δεδομένης της συνεργασίας δύο σχολείων από διαφορετικές περιοχές –Αθήνα και Ηράκλειο- και καθώς οι μετακινήσεις στη δύσκολη εποχή που διανύουμε είναι δαπανηρές το skype υπήρξε μια λύση για τις συζητήσεις των δύο Ομίλων και εξασφάλισε την άμεση επικοινωνία.

Τέλος, έγινε χρήση του διαδραστικού πίνακα τόσο για την παρουσίαση σε κάθε όμιλο των κειμένων των μαθητών ή των μελετώμενων έργων.

Ο λόγος των μαθητών δεν υπέστη επεξεργασία και είναι μη κατευθυνόμενος. Η συνεργασία στην παραγωγή λόγου αφορά κυρίως τη φάση επανεξέτασης του κειμένου μέσα από τις παρατηρήσεις των συμμετεχόντων στο περιβάλλον μάθησης και δεν σχετίζεται με την πρώτη γραφή. Άλλωστε το wiki επιτρέπει και διευκολύνει αυτήν ακριβώς την αλληλεπίδραση. Με την επιλογή του σχολιασμού επιτυγχάνεται η επιθυμητή διάδραση η οποία καλύπτει τους έφηβους μαθητές τόσο ως προς το τεχνικό μέσο που τους είναι οικείο όσο και ως προς την εφηβική τους αιδημοσύνη, ενισχύοντας την κριτική τους στάση και το αίσθημα της αποδοχής σε περιβάλλον άμεσης επαφής. Με αυτό τον τρόπο και με την υποστήριξη που παρέχουν τα ηλεκτρονικά περιβάλλοντα επεξεργασίας και παρουσίασης κειμένου, οι μαθητές συνειδητοποιούν το δυναμικό χαρακτήρα της γραφής και αναστοχάζονται γύρω από τη διαδικασία της παραγωγής, της ανάγνωσης και της πρόσληψης των κειμένων. Παίζοντας άμα και σπουδάζοντας ανακαλύπτουν μια ακόμη διάσταση της Λογοτεχνίας, ενός παιχνιδιού με τρεις συμμετοχούς: το συγγραφέα, το κείμενο και τον αναγνώστη (Χοντολίδου, 2000).

5. Σύντομα συμπεράσματα

Από το εγχείρημα συνεργασίας των Ομίλων με εργαλείο το wiki και από την διαδικτυακή επικοινωνία των δύο Ομίλων προέκυψαν αξιολογικά συμπεράσματα:

- Αναπτύχθηκε μια διαδραστική και γόνιμη σχέση μαθητών των οποίων το κοινό σημείο αναφοράς υπήρξε η λογοτεχνία.
- Ενισχύθηκε το ενδιαφέρον των μαθητών για τη λογοτεχνία ως ανάγνωση και γραφή.
- Το διαδίκτυο σημασιοδοτήθηκε διαφορετικά για τους μαθητές και αναδείχθηκε σε χώρο επικοινωνίας και δημιουργίας.

- Αναδείχτηκε η δυνατότητα διασχολικής συνεργασίας και καλλιεργήθηκαν σχέσεις μεταξύ των μαθητών των δύο σχολείων.

Βιβλιογραφία

- Bolter J. D. (2006). *Οι μεταμορφώσεις της γραφής. Υπολογιστές, υπερκείμενο και μεταμορφώσεις της τυπογραφίας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Γιακουμάτου, Τ. (2001). Μια πρόταση για τη διδασκαλία της έκθεσης, στο *Πρακτικά Ιου Συνεδρίου για την Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην διδακτική τάξη - Εκπαιδευτικό Λογισμικό - Διαδίκτυο*. Σύρος
- Γιακουμάτου Τ. (2002). Η λογοτεχνία μεταναστεύει στο διαδίκτυο: ανοιχτά ερωτήματα και νέα δεδομένα στο Δημητρακοπούλου Α. (επιμ.), *Πρακτικά 3^{ου} Πανελληνίου συνεδρίου Οι τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας στην εκπαίδευση*. τ. Β' Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου
- Δημητρούλια Τ. (2006). «Κυβερνολογοτεχνία: μια πρόκληση του μέλλοντος» *Σύγκριση* τ. 17
- Ίδρυμα Μελετών Λαμπράκη, Παρατηρητήριο της Εκπαίδευσης, (2001). *Νέες Τεχνολογίες της Πληροφορίας στη Σχολική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Ίδρυμα Μελετών Λαμπράκη.
- Ιωάννου Σ. & Φερεντίνος Σ. (2007). Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση: Αλλάζοντας το μαθησιακό περιβάλλον – Διαπιστώσεις και προοπτικές. *Αστρολάβος*, τ. 6
- Καραγιάννης Στ. (2011). Η δημιουργική γραφή ως καινοτόμος δράση στο σχολείο. <http://www.scribd.com/doc/49612155>
- Νικολαΐδου Σ. & Γιακουμάτου Τ. (2001). *Διαδίκτυο και Διδασκαλία*. Αθήνα: Κέδρος,
- Νικολαΐδου Σ. (2009). *Λογοτεχνία και Νέες Τεχνολογίες. Από τη θεωρία στη Διδακτική Πράξη*. Αθήνα: Κέδρος.
- Σουλιώτης Μ. (2012). *Δημιουργική Γραφή. Οδηγίες πλεύσεως (Βιβλίο εκπαιδευτικού)*. Λευκωσία: Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού Κύπρου, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων
- Χοντολίδου, Ε. (2000). Διδασκαλία της Γλώσσας και Λογοτεχνία. *Ο Πολίτης*, τ. 105